

Luksemburgā, 2024. gada oktobrī

2023. gada pārskats par ES budžetu Desmit biežāk uzdotie jautājumi

1. Kādi ir Eiropas Revīzijas palātas uzdevumi saistībā ar ES pārskatiem?

Katru gadu mēs **revidējam ES konsolidētos pārskatus un sniedzam atzinumu** par trim jomām: vai pārskati ir ticami, vai ES ieņēmumi ir saņemti un vai maksājumi ir veikti atbilstoši noteikumiem.

Šīs pārbaudes ir pamats mūsu **ticamības deklarācijai**, ko saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 287. pantu mums ir pienākums sniegt Eiropas Parlamentam un Padomei.

ES budžeta izdevumi 2023. gadā kopumā bija **191,2 miljardi EUR**. Ņemot vērā izdevumus no Atvērēšanas un noturības mehānismam paredzētajiem līdzekļiem (**48,0 miljardi EUR**), ES maksājumi kopumā bija **239,2 miljardi EUR**.

2. Ko Eiropas Revīzijas palāta secināja par 2023. gada pārskatiem?

Tāpat kā par katru finanšu gadu kopš 2007. gada, mēs esam apstiprinājuši pārskatus kā **ticamus** (t. i., esam snieguši atzinumu "bez iebildēm"). Mēs secinājām, ka 2023. gada pārskati visos būtiskajos aspektos patiesi atspoguļoja ES finanšu stāvokli, tās gada rezultātus, naudas plūsmu un neto aktīvu izmaiņas.

Mēs konstatējām, ka ieņēmumos kļūdu līmenis nebija būtisks. Attiecībā uz izdevumiem mēs sniedzam divus atsevišķus atzinumus: vienu par ES budžetu un otru par Atvērēšanas un noturības mehānismu (ANM), kas ir galvenais pīlārs ES atvērēšanas pasākumu kopumā pandēmijas laikā (NGEU). Aplēstais kļūdu līmenis **ES budžeta izdevumos** bija 5,6 %. Tas ir krietns pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, kad tas bija 4,2 % (2022. gadā) un 2,7 % (2019. un 2020. gadā). Tāpat kā četros iepriekšējos gados, mēs secinājām, ka 2023. gadā kļūdas bija plaši izplatītas, un tāpēc sniedzam **negatīvu atzinumu**.

ANM instrumentu īsteno būtiski atšķirīgi no ES budžeta izdevumiem. ES budžeta izdevumu saņēmējiem maksā par konkrētu darbību veikšanu vai atlīdzina radušās izmaksas, taču saskaņā ar ANM dalībvalstīm maksā par iepriekš noteiktu atskaites punktu vai mērķrādītāju apmierinošu sasniegšanu. Tāpēc mēs esam snieguši **atsevišķu atzinumu par ANM izdevumiem**, kā arī gada pārskatā tam veltījuši īpašu nodaļu. Mēs konstatējām pareizības problēmas 16 no 452 pārbaudītajiem atskaites punktiem un mērķrādītājiem, un sešos maksājumos sešām dalībvalstīm bija kļūdas. Mēs konstatējām arī pastāvīgas nepilnības dalībvalstu ziņošanas un kontroles sistēmās, un šīs nepilnības apdraud ES finanšu interešu aizsardzību. Tāpēc mēs sniedzām **atzinumu ar iebildēm**.

3. Ko nozīmē "atzinums bez iebildēm / atzinums ar iebildēm / negatīvs atzinums"?

Atzinums **"bez iebildēm"** nozīmē, ka skaitliskie dati sniedz skaidru un patiesu priekšstatu un ir ievēroti finanšu ziņošanas un finanšu pārvaldības noteikumi. Pakārtotie darījumi visos būtiskajos aspektos ir likumīgi un pareizi.

Atzinums **"ar iebildēm"** nozīmē, ka revidenti nevar sniegt atzinumu "bez iebildēm", bet konstatētās problēmas attiecas tikai uz konkrētām jomām.

"Negatīvs" atzinums nozīmē, ka problēmas ir plaši izplatītas.

4. Kas ir "būtisks" kļūdu līmenis?

Revīzijas terminoloģijā tas ir **līmenis, virs kura kļūdu ietekmi uzskata par būtisku**. Būtisks kļūdu līmenis ir tāds kļūdu līmenis, kas var ietekmēt revīzijas ziņojuma adresātu lēmumu pieņemšanu. Gan ERP, gan Eiropas Komisija būtiskuma noteikšanai piemēro **2 % sliekšni**.

5. Ko nozīmē mūsu "aplēstais kļūdu līmenis"?

Skaitlis 5,6 % atbilst mūsu aplēsei par **naudas summu, kuru nevajadzēja izmaksāt** no ES budžeta, jo uzskatām, ka tā netika izlietota saskaņā ar ES noteikumiem vai konkrētiem valsts noteikumiem. Starp tipiskām kļūdām ir maksājumi neattiecināmiem saņēmējiem vai projektiem vai maksājumi par iepirktajiem pakalpojumiem, precēm vai investīcijām, kam nav pareizi piemēroti publiskā iepirkuma noteikumi.

6. Vai tas nozīmē, ka 5,6 % no ES līdzekļiem tikuši izšķērdēti?

Nē. Tā nebūtu pareizi teikt, jo starp "kļūdu" un "izšķērdēšanu" ir liela atšķirība. Veicot ES budžeta izdevumu pārbaudes, mēs skatām, vai ES nauda ir izlietota atbilstoši noteikumiem, vai deklarētās izmaksas ir aprēķinātas pareizi un vai ir ievēroti attiecināmības nosacījumi. Ja viena vai vairākas no šīm prasībām nav ievērotas, mēs to saucam par "kļūdu". Skaitlis 5,6 % norāda uz šāda veida kļūdām.

Lai gan šīs kļūdas ir maksājumos projektiem vai saņēmējiem, kas neatbilst attiecināmības nosacījumiem, šie maksājumi tomēr var nodrošināt paredzētos ieguvumus un tāpēc **tos nevar uzskatīt par izšķērdētiem**. Piemērs no šā gada revīzijas ziņojuma: vienkāršotā atklātā publiskā iepirkuma procedūrā, kas Čehijā tika sāta automatizēta velosipēdu stāvvietu torņa būvniecībai, tikai viens pretendents iesniedza piedāvājumu un pēc tam ieguva līguma slēgšanas tiesības. Izrādījās, ka izraudzītā pretendenta galvenais apakšuzņēmējs bija izstrādājis daļu no tehniskajām specifikācijām un pielāgojis tās vienīgā pretendenta produktam tik detalizēti, ka tas neļāva piešķirt līgumu par līdzvērtīgu produktu iepirkumu. Lai gan tas ir nepārprotams interešu konflikta gadījums, kad ir pārkāpti valsts un ES publiskā iepirkuma tiesību akti, stāvvietu tornis tika piegādāts un tagad tiek izmantots.

Protams, izdevumi var būt arī likumīgi un pareizi, bet joprojām ir izšķērdīgi. Viens no piemēriem, par kuru ziņojām, bija ostu infrastruktūra, kas bija uzbūvēta, pienācīgi neņemot vērā prognozēto kravu apjomu.

7. Vai mūsu atklātās kļūdas norāda uz krāpšanu?

Lielākajā daļā gadījumu mums šādas norādes nav. Krāpšana ir tīša maldināšana nolūkā gūt priekšrocības. Lai gan ar standarta revīzijas procedūrām var būt grūti atklāt krāpšanu, mūsu veikto pārbažu gaitā katru gadu atklājas vairāki gadījumi, kuros ir aizdomas par krāpšanu. 2023. gadā no 748 revidētiem darījumiem mēs ziņojām par 20 gadījumiem, kuros radās aizdomas par krāpšanu. Par šiem gadījumiem mēs paziņojām Eiropas Birojam krāpšanas apkarošanai (OLAF), kurš vajadzības gadījumā sadarbībā ar dalībvalstu iestādēm veic izmeklēšanu un turpmākas pārbaudes. Par 17 no šiem gadījumiem tika ziņots arī Eiropas Prokuratūrai (EPPO).

8. Ko nozīmē "kļūdas ir plaši izplatītas" un "augsta riska" izdevumi?

Gandrīz divas trešdaļas no ES budžeta izdevumiem 2023. gadā tika uzskatīta par augsta riska izdevumiem. Lai gan mēs lēšam, ka kļūdu līmenis kopējos izdevumos ir 5,6 %, tas pieaug līdz 7,9 %, ja pārbauda tikai augsta riska izdevumus. Ņemot vērā šā izdevumu veida būtisko īpatsvaru kopējos izdevumos (64,4 %), mēs uzskatām, ka kļūdas ir plaši izplatītas, proti, tās ir sastopamas visā revidētajā datu kopā vai **ievērojamā daļā** no tās.

Augsta riska izdevumi galvenokārt attiecas uz attiecināmu darbību attiecināmo izmaksu **atlīdzināšanu no ES puses** (bieži vien saskaņā ar sarežģītiem noteikumiem). Piemēram, atlīdzinājumi tiek veikti pētniecības projektiem (kategorijā “Vienotais tirgus, inovācija un digitālā joma”), investīcijām reģionālajā un lauku attīstībā (“Kohēzija, noturība un vērtības” un “Dabas resursi un vide”), kā arī attīstības palīdzības projektiem (“Kaimiņattiecības un pasaule”). **Zemāka riska izdevumi** attiecas uz **maksājumtiesību maksājumiem**, ko izmaksā atbalsta saņēmējiem, kuri atbilst konkrētiem (mazāk sarežģītiem) nosacījumiem. Piemēram, šādi maksājumi ietver studentu un pētnieku stipendijas (kategorijā “Vienotais tirgus, inovācija un digitālā joma”), tiešo atbalstu lauksaimniekiem (“Dabas resursi un vide”) un ES darbinieku algas un pensijas (“Eiropas publiskā pārvalde”).

9. Kāda ir situācija attiecībā uz parādu un budžeta riska ekspozīciju?

2023. gadā **ES parāds atkal ievērojami palielinājās** un gada beigās sasniedza 458,5 miljardus EUR (2022. gadā: 348,0 miljardi EUR; 2021. gadā: 236,7 miljardi EUR), galvenokārt saistībā ar NextGenerationEU (NGEU) aizņēmumiem. Faktiski ES pašlaik ir starp lielākajiem parāda vērtspapīru emitentiem Eiropā.

Tajā pašā laikā tiek lēsts, ka papildu procentu un kupona maksājumi NGEU aizņēmumiem ir no 17 miljardiem EUR līdz 27 miljardiem EUR.

ES budžeta riska ekspozīcijas kopējais apjoms 2023. gada beigās bija 298,0 miljardi EUR (pieaugums no 248,3 miljardiem EUR 2022. gadā un 204,9 miljardiem EUR 2021. gadā). To galvenokārt sekmēja papildu ANM aizdevumi dalībvalstīm un MFP+ aizdevumi Ukrainai. Paredzams, ka turpmākajos gados ES budžeta riska ekspozīcija palielināsies, galvenokārt jaunu ANM aizdevumu dēļ.

10. Kāpēc ERP norāda uz paaugstinātu risku, kas saistīts ar ES līdzekļu lēnu apguvi?

2023. gada beigās **ANM maksājumi bija mazāki, nekā gaidīts**. Ar maksājumiem 141,6 miljardu EUR apmērā no uzņemtajām saistībām 356,4 miljardu EUR apmērā ANM dotāciju veidā ir pieejami nedaudz vairāk nekā 215 miljardi EUR, kas jāizmaksā līdz 2026. gada beigām. Ja palielinās spiediens izlietot naudu, visticamāk, palielināsies kļūdu un nepareiza izlietojuma risks. Tajā pašā laikā ES kohēzijas politikas līdzekļu apguve 2023. gadā joprojām bija zemā līmenī, un pastāv **saistību atcelšanas risks**, bet tas varētu apdraudēt ES mērķu sasniegšanu.

ERP 2023. gada pārskats ir pieejams ES 24 oficiālajās valodās tīmekļa vietnē eca.europa.eu.